

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מנהיגות חינוכית ושינויים משמעותיים במערכת החינוך הערבית -
37967

תאריך עדכון אחרון 14-09-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: ערבית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר סמירה עליאן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Samira.alayan@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 15:00 - 16:00 בתיאום מראש

מורי הקורס: ד"ר סמירה עליאן

תאור כללי של הקורס:

קורס זה יחשוף את הסטודנטים למספר תיאוריות חינוכיות במנהיגות חינוכית, ולשיח החינוכי המודרני של המאה ה-21, במטרה לתת כלים ליישם את התיאוריות למעשה פרקטי של העשייה החינוכי בשטח. בנוסף מטרת הקורס היא לבחון מהי מנהיגות חינוכית, מה מאפיין אותה ואיך אפשר לגרום לשינויים בחינוך הערבי על ידי יצירת מנהיגות חינוכית משמעותית שמטרת להוביל את המערכת לקדמה ולהצלחה.

הקורס יעסוק גם בדרכים שונות של בניית שיעורים ומערכים בתחום מדעי החברה של הסוציולוגיה והפסיכולוגיה, על מנת לבחון את תפקידו של בית הספר כמוסד חינוכי – קולקטיבי אשר דואג ליחידים של בני החברה במגזרים השונים.

הקורס ישים דגש על תפקידם של המורים המהנכים המשמעותיים, והשפעתם על התלמידים ועל מערכת החינוך, ויבליט את מאפייניהם של המורים הטובים וההוראה הביקורתית בעיני התלמידים, ואיך אפשר לייצר מהנכים ומנהיגים משמעותיים במערכת החינוך, אשר יהפוך את המערכת ליותר משמעותית ואפקטיבית בעיני הלומדים.

מטרות הקורס:

- א. לפתח הבנה ביקורתית למהותו של המוסד – בית הספר ולשיח החינוכי
- ב. לפתח הבנה על המורכבות של המרחב הפדגוגי – כמרחב אנושי ומקצועי באותו זמן
- ג. פיתוח הבנה תיאורטית על מהותה של המושג מנהיגות חינוכית
- ד. פיתוח הבנה לתפקידו של המורה המהנך בבית הספר ומשמעותו של מורה מוצלח וטוב
- ה. לימוד מאפיינים של מנהיג חינוכי
- ו. מתן כלים ומימניות לסטודנטים להתמודד עם סוגיות מורכבות בבית הספר, ובניית שיעורים מוצלחים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה הסטודנטים ישלבו את הניסיון הביוגרפי-אישי שלהם ברמה היישומית, וזאת ביחס לשאלות מהי מנהיגות חינוכית ואיך אפשר לייצר אותה בתחום החינוך בבתי הספר הערבים בישראל.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: שיטות ההוראה בקורס (בקורונה) :
דרך ההוראה: שילוב הוראה סינכרונית והוראה א – סינכרונית :

הקורס אמור להתנהל בתוך הקמפוס של האוניברסיטה, על ידי הרצאות ומצגות שונות בפועל אך גם יתקיימו מפגשים והרצאות בזום לפי המצב והצורך; קריאת חומרים ודיונים; סרטונים קצרים; מטלות מקוונות ופורמים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מספר השיעור נושא השיעור מקורות לקריאה

1. מבוא לקורס - לדבר על הסילבוס ומהלך הקורס

- - עילם, נורית. (2008). פרק 1 " להיות מחנך" בתוך: צדקיהו, שלמה; פישרמן, שרגא; עילם, נורית ורון, חבצלת (עורכים) חינוך כיתה. מכון מופ"ת. עמודים 10-21.

2. הקשר בית הספר לחברה

הרן, קריסטופר ג'. (1990). מגבלות החינוך הבית: ספרי ואפשרויות, מבוא לסוציולוגיה של החינוך. בן-ישי הוצאה לאור. ירושלים.

3. אידיאולוגיה חינוכית - לם, צבי. (1973). ההגיונות הסותרים בהוראה. ספרית פועלים. תל-אביב.

{הפרקים לקריאה בהסכמת המרצה}.

לם, צבי. (2000). לחץ והתנגדות בחינוך, מאמרים ושיחות. הרפז, יורם (עורך). ספרית פועלים. (פרק לקריאה)

- דיואי, ג'ון. (1969). דמוקרטיה

וחינוך: מבוא לפילוסופיה של החינוך. מוסד ביאליק. ירושלים.

4. המורה הטוב - דילמות ותהיות בק, שלמה. (1997). המתדלק, מיילדת, הבמאי, החוקר ומדוע לא

שחקן. עגור. הוד השרון. עמ' 1-14.

זילברשטיין, משה, וכץ, פנינה. (1998). "מורה גדול, מומחה ומקצוען: שלוש זוויות ראייה לבחינת

דמותו של "המורה אשר", דפים 26: 53-71.

5. חינוך הומניסטי - דילמות ואתגרים אלוני, נמרוד. (1998). "עץ הדעת יהיה לעץ חיים", סימן שאלה:

כתב עת של המכון לחינוך דמוקרטי 10-11: 20-23.

אלוני, נמרוד. (1999). להיות אדם, דרכים בחינוך ההומניסטי. הקיבוץ המאוחד, קו אדום. תל-אביב.

6. תיאוריות בחינוך על מהותו של החינוך

-המסורתי לעומת החינוך המודרני - לם, צבי. (1973). ההגיונות הסותרים בהוראה. ספרית פועלים. תל-אביב.

{הפרקים לקריאה בהסכמת המרצה}

- גרדנר, הווארד. (1996). אינטליגנציות מרובות, התיאוריה הלכה למעשה.

מכון ברנקו -וייס לטיפול החשיבה

והאגף לתוכניות לימודים. ירושלים.

7. החינוך המשחרר – שיח ודיאלוג בכיתה - פריירה, פאולו. (1981). פדגוגיה של מדוכאים. מפרש. ירושלים.

{הפרקים לקריאה בהסכמת המרצה}

8. לתת חופש בכיתה

- רוג'רס, קרל. (1973). חופש ללמוד, פועלים, תל-אביב.
{הפרקים לקריאה בהסכמת המרצה}

9.

בניית מערכי שיעורים מוצלחים

בכיתה של ילדים ברמות קוגניטיביות

שונות - כיתה הטרוגנית

- המינהל הפדגוגי (2015). נתיבים להוראה משמעותית, מניפת מודלים יישומיים להוראה משמעותית. משרד החינוך. קריאה [עמודים הוראה ולמידה בדרך החקר 29-34; הוראה ולמידה בסביבה עתירת טכנולוגיה 51-64].

- הטקסונומיה של בלום כבסיס

לבניית כיתה הטרוגנית ושאלת שאלות

10. המשך בניית מערכי שיעורים מוצלחים

בכיתה הטרוגנית

11. דמיות של חיקוי ומופת עבור התלמידים

במערכת החינוך העברית והערבית :

מאפיינים ותכונות. יאיר, גד. (2006) על עוצמת

ההשפעה החינוכית, מחוויות מפתח

לנקודות מפנה בחיים- השלכותיו

של מדע חדש. תל-אביב: ספרית

פועלים. {פרק 1+2}

12. המשך מאפיינים ותכונות במערכת

הערבית - עליאן, סמירה. (2012). " למידה טובה ומשמעותית: חוויות למידה חיוביות של בוגרים

פלסטינים-ישראלים" בתוך: דפים, מכון מופ"ת 53, עמ' 144-167.

13. דרכי למידה שיתופית ובקבוצות

זילברשטיין, משה, וכך, פנינה. (1998). "מורה גדול, מומחה ומקצוען: שלוש זוויות ראייה לבחינת

דמותו של "המורה אשר", דפים 26: 53-71.

14. במחקר בתהליך ההוראה -- עילם, נורית. (2008). פרק 9 -"חינוך פוליטי" בתוך: צדקיהו ,

שלמה ; פישרמן , שרגא ; עילם , נורית ורון , חבצלת (עורכים) חינוך כיתה . מכון מופ"ת . עמודים 147-160.

צבי, אדר. (2013) העיון הפדגוגי בדרכי

הוראה חדישה , מגמות מספר 1-3

עמודים 74-77.

15. הטכנולוגיה בהוראה נסים יעל ואחרים (2011) הלימה בין תפקיד המורה למדעים ובין אסטרטגיות

הוראה בשילוב הטכנולוגיה מידע ותקשורת . עמודים 218-227

אבידב- אונגר, אורית. (2013). " הפיתוח המקצועי בעידן של רפורמות ושינויים- משמעויות של תפיסת

- הרצף". בתוך: שמעוני, שרה ואורית אבידב אונגר (עורכות) על הרצף, הכשרה, התמחות ופיתוח מקצועי של מורים –מדיניות תאוריות ומעשה. מכון מופ"ת
16. מוטיבציה בתהליך הלמידה עשור, אבי. (2001). טיפוח מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר. בתוך
- חינוך החשיבה הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה 20: 167-190.
17. חדר המורים – התמודדות מורים בתוך
- הדינמיקה של חדרי מורים
- אבו חסין, ג'מאל. וגונן, סמדר. (2013). אחריות לחינוך וחינוך לאחריות, מכון מופ"ת. קריאת פרק ראשון [רקע עיוני פילוסופי למושג אחריות 11-59].
- כהן, אדיר. (1985). האהבה והתקווה: החינוך בחברה השפויה. רשפים. תל-אביב.
18. אקלים של צמיחה בכיתה - דרום, דב (1989). אקלים של צמיחה, הפועלים, תל-אביב. [פרק 8 עמ' 241]
- פרידמן, יצחק. (1998). מורים ותלמידים, יחסים של כבוד הדדי. מכון הנרייטה סאלד, המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות. ירושלים
19. - קונפליקטים ודרכי התמודדות בכיתה
- פישרמן, שרגא. (2008). פרק 8 "התמודדות עם קונפליקטים בכיתה", בתוך: צדקיהו, שלמה; פישרמן, שרגא; עילם, נורית ורון, חבצלת (עורכים) חינוך כיתה. מכון מופ"ת. עמודים 120-145
- פרקינס, דיוויד. (1998). לקראת בית-ספר חכם, מאימון הזיכרון לחינוך החשיבה. הוצאת: משרד החינוך התרבות והספורט ומכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה. ירושלים.
20. -חינוך לערכים בבית הספר - זמרן, איתי. (1999). "אפשר גם אחרת: התחנכות עצמית של מורים להוראה משמעותית וערכית" בתוך: ערכים וחינוך לערכים, סוגיות בהשתלמויות מורים, חוברת 8. הוצאת, משרד החינוך התרבות והספורט והאוניברסיטה העברית. ירושלים. עמ' 293-308.
21. - תקשורת תקינה בתוך הכיתה עם מעגל הקשרים השונים בבית הספר
- יריב, אליעזר. (1996) שיחת משמעת, מודל לדו-שיח אפקטיבי במצבי קונפליקט בכיתה. רכס. {שער ראשון מטרות עמ' 37}
22. הערכה בתהליך ההוראה - חשיבות ההערכה - זוהר, ענת. (2013). ציונים זה לא הכול, לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספרית פועלים.
- מונק, מירי. (2002). "תפקיד המחקר הנרטיבי בהתפתחות המקצועית של מורים", בתוך: מסרים סמויים וגלויים בטקסט נרטיבי. מכון מופ"ת - בית הספר למחקר ופיתוח תכניות בהכשרת עובדי חינוך והוראה במכללות. תל-אביב. עמ' 5-9.

23.

- רפלקציה אישית על סגנונות העבודה של הסטודנטים לעתיד
- זילברשטיין, משה ואחרים (1998). רפלקציה בהוראה, מכון מופ"ת, תל-אביב. [שערים 1 עמ' 15 + שער 3 עמ' 221]

24. חינוך בכיתה רב תרבותית פלד-אלחנאן, נורית (2012) הם אומרים שהצבע שלנו עצוב : דוגמאות אחדות לשיח גזעני בבתי ובספרי לימוד . מעגל החינוך , מחקר עיון ויצירה. הוצאת המכללת לחינוך על שם דוד ילין.

25. גזענות בכיתה - שקדיאל, לאה. (2004). "פמיניזם וחינוך: חשיפת הפער המגדרי המוכחש- מנוף לצמצום כל הפערים הגלויים". בתוך: ד' גולן-עגנון. אי-שוויון בחינוך. הוצאת בבל. תל-אביב. עמ' 93-102.
- גולן-עגנון, דפנה. (2004). "למה מפלים את התלמידים הערבים בישראל?". בתוך: אי-שוויון בחינוך. הוצאת בבל. תל-אביב. עמ' 70-89.

26. ספרי לימוד ככלי משמעותי בחינוך אל-חאג', מאג'ד. (2003). "חינוך בצל הקונפליקט, הגמוניה תרבותית לעומת רב-תרבותיות נשלטת". בתוך: מ' אל-חאג', וא' בן-אליעזר (עורכים). בשם הביטחון, סוציולוגיה של שלום ומלחמה בישראל בעידן משתנה. פרדס, הוצאה לאור, חיפה. עמ' 295-327.

חומר חובה לקריאה:

- אבו חסין, ג'מאל. וגו, סמדר. (2013). אחריות לחינוך וחינוך לאחריות, מכון מופ"ת. קריאת פרק ראשון [רקע עיוני פילוסופי למושג אחריות 59-11].

- אבידב-אונגר, אורית. (2013). " הפיתוח המקצועי בעידן של רפורמות ושינויים- משמעויות של תפיסת הרצף". בתוך: שמעוני, שרה ואורית אבידב אונגר (עורכות) על הרצף, הכשרה, התמחות ופיתוח מקצועי של מורים -מדיניות תאוריות ומעשה. מכון מופ"ת.

- אבנון, דן. (2013). חינוך אזרחי בישראל. הוצאת עם עובד.

-אגבאריה, אימן. (2013). הכשרת מורים בחברה הפלסטינית בישראל: פרקטיקות מוסדיות ומדיניות חינוכית. בהוצאת רסלינג.

- - אדי-רקח, אודי. & חן, מיכאל. (2000). "נשים וגברים בתפקידי ניהול בחינוך העברי והערבי: מיעוט מול רוב". בתוך: ש. שלסקי (עורך), מיניות ומגדר בחינוך. 85-111.

- אל-חאג', מאג'ד. (1996). חינוך בקרב הערבים בישראל: שליטה ושינוי חברתי. מאגנס. ירושלים.

- אל-חאג', מאג'ד. (2003). " חינוך בצל הקונפליקט, הגמוניה תרבותית לעומת רב-תרבותיות נשלטת" בתוך: מאגד אלחאג', אורי בן אליעזר (עורכים), בשם הביטחון, סוציולוגיה של שלום ומלחמה

- בישראל בעידן משתנה. הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה עמ' 295-327.
- גל-אריאלי, ניבי ואחרים (2017) מנהיגות מעצבת חינוך: סגנון מנהיגות ומעורבות של רשויות מקומיות בחינוך. מגמות נב (2): 223-258.
- גרדנר, הווארד. (1996). אינטליגנציות מרובות, התיאוריה הלכה למעשה. מכון ברנקו -וייס לטיפול החשיבה והאגף לתוכניות לימודים. ירושלים.
- דיואי, ג'ון. (1969). דמוקרטיה וחינוך: מבוא לפילוסופיה של החינוך. מוסד ביאליק. ירושלים.
- דרום, צבי (1989). אקלים של צמיחה, הפועלים, תל-אביב.
- המינהל הפדגוגי (2015). נתיבים להוראה משמעותית, מניפת מודלים יישומיים להוראה משמעותית. משרד החינוך. קריאה [עמודים הוראה ולמידה בדרך החקר 29-34; הוראה ולמידה בסביבה עתירת טכנולוגיה 51-64.
- זוהר, ענת. (2013). ציונים זה לא הכול, לקראת שיקומו של השיח הפדגוגי. ספרית פועלים.
- זילברשטיין, משה ואחרים (1998). רפלקציה בהוראה, מכון מופ"ת, תל-אביב.
- חלבי, רבאח (2017) סטודנטים ערבים לתואר שני במכללה להוראה: אורחים או אורחים רצויים? מגמות, נב (2): 141-162.
- יאיר, גד. (2006). על עוצמת ההשפעה החינוכית, מחוויות מפתח לנקודות מפנה בחיים-השלכותיו של מדע חדש. ספרית פועלים. תל-אביב.
- כהן, אדיר. (1985). האהבה והתקווה: החינוך בחברה השפויה. רשפים. תל-אביב.
- לם, צבי. (1973). ההגיונות הסותרים בהוראה. ספרית פועלים. תל-אביב.
- לם, צבי. (2000). לחץ והתנגדות בחינוך, מאמרים ושיחות. הרפז, יורם (עורך). ספרית פועלים, תל אביב
- ניסן, מרדכי. (2001). "הכרה בערך הלימודים כבסיס הנעה בבית הספר". בתוך: חינוך החשיבה, הנעה ללמידה תפיסות חדשות של מוטיבציה 20: 143-119.
- עילם, נורית. (2008). פרק 1 " להיות מחנך" בתוך: צדקיהו, שלמה; פישרמן, שרגא; עילם, נורית ורון, חבצלת (עורכים) חינוך כיתה. מכון מופ"ת. עמודים 10-21.
- עילם, נורית. (2008). פרק 9 -"חינוך פוליטי" בתוך: צדקיהו, שלמה; פישרמן, שרגא; עילם, נורית ורון, חבצלת (עורכים) חינוך כיתה. מכון מופ"ת. עמודים 147-160.
- ענבר, דן. (2009) מנהיגות חינוכית בעידן של סתירות, הד החינוך, 83 (4): 52-54
- - עליאן, סמירה. (2012). " למידה טובה ומשמעותית: חוויות למידה חיוביות של בוגרים פלסטינים ישראלים" בתוך: דפים, מכון מופ"ת 53.
- עליאן סמירה. (2013). הוראה טובה ומורים משמעותיים בעיני התלמידים הערבים בישראל: השתמעויות ביחס להכשרת המורים הערבים " הוצאת רסלנג.

- עשור, אבי. (2001). "טיפול מוטיבציה פנימית ללמידה בבית הספר". בתוך: חינוך החשיבה, הנעה ללמידה: תפיסות חדשות של מוטיבציה 20: 167-190.

- פוקס, אינה. (1997). "דימויי הוראה ומיצב חברתי-כלכלי של מורים במגזרים השונים בישראל", מגמות לח (2): 226-246.

- פישרמן, שרגא. (2008). פרק 8 "התמודדות עם קונפליקטים בכיתה", בתוך: צדקיהו, שלמה; פישרמן, שרגא; עילם, נורית ורון, חבצלת (עורכים) חינוך כיתה. מכון מופ"ת. עמודים 120-145.

- פרידמן, יצחק. (1998). מורים ותלמידים, יחסים של כבוד הדדי. מכון הנרייטה סאלד, המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות. ירושלים.

- פרידמן, יצחק. קרוגולד, נועה. (1993). יחסי-גומלין בין מורים לתלמידים, נקודת המבט של התלמיד. מכון הנרייטה סאלד, המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות. ירושלים.

- פריירה, פאולו. (1981). פדגוגיה של מדוכאים. מפרש. ירושלים.

- פרקינס, דיוויד. (1998). לקראת בית-ספר חכם, מאימון הזיכרון לחינוך החשיבה. הוצאת: משרד החינוך התרבות והספורט ומכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה. ירושלים.

- רוג'רס, קרל. (1973). חופש ללמוד, פועלים, תל-אביב.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה	0%
הרצאה	20%
השתתפות	10%
הגשת עבודה	70%
הגשת תרגילים	0%
הגשת דו"חות	0%
פרויקט מחקר	0%
בחנים	0%
אחר	0%

מידע נוסף / הערות: